

zdenko vrdlovec

ninočka

Sunrise Zora (Friedrich Wilhelm Murnau, 1927)

La chienne Psica (Jean Renoir, 1934)

Ninotschka Ninočka (Ernst Lubitsch, 1939)

The Great Dictator Veliki diktator (Charles Chaplin, 1940)

Out of the Past (Jacques Tourneur, 1947)

Les vacances de Monsieur Hulot Gospod Hulot na počitnicah (Jacques Tati, 1953)

Touch Of Evil Dotik zla (Orson Welles, 1957)

Once Upon a Time in the West Nekoč je bilo na divjem zahodu (Sergio Leone, 1969)

Amarcord (Federico Fellini, 1973)

The Conversation Prisluškovanje (Francis Ford Coppola, 1974)

Opening Night Premiera (John Cassavetes, 1976)

Slovenski film

Ples v dežju (Boštjan Hladnik, 1961)

Ninočka

Ninotschka

ZDA 1939 110 minut čb

režija Ernst Lubitsch **produkcija** Ernst Lubitsch **scenarij** Charles Brackett, Billy Wilder, Walter Reisch, po zgodbi Melchiorja Lengyela **fotografija** William H. Daniels **glasba** Werner R. Heymann **montaža** Gene Ruggiero **scenografija** Edwin B. Willis **kostumografija** Adrian **igrajo** Greta Garbo, Melvyn Douglas, Ina Claire, Sig Rumann, Felix Bressart, Alexander Granach, Bela Lugosi, Gregory Gaye, Richard Carle, Edwin Maxwell, Rolfe Sedan, George Tobias, Dorothy Adams, Lawrence Grant, Charles Judels, Frank Reicher, Edwin Stanley, Peggy Moran, Marek Windheim, Mary Forbes, Alexander Schonberg, George W. Davis

Greta Garbo, Melvyn Douglas

Leta 1939 je nastal v Hollywoodu absolutni avantgardni film – *Ninočka*. Režiral ga je nemški cineast Ernst Lubitsch, ki ga je na začetku 20. let povabila v ZDA sama Mary Pickford in ki je slovel kot mojster komedij z ljubezenskimi trikotniki, ki so temeljile na rafinirani mešanici galantnosti in nesramnosti, frivolnosti in spodobnosti, obscenosti in sublimnosti, neskrupuloznosti in "dekadentne" nagnjenosti do propadlih visokih družb in lahkoživcev "stare šole", duhovitih besednih iger in očaranosti s prav karnevalskim spektaklom. Ta stil je bil nekaj tako posebnega, da so ga imenovali kar "*Lubitsch touch*". Že, toda ali je v tem "dotiku", ki je sredi moderne Amerike pričaral zaprašeni duh stare Evrope z lasuljami, saloni in permanentnimi prešuštvi, ali je v tem kaj avantgardnega? V filmu je igrala ena največjih hollywoodskih zvezd, Greta Garbo, ampak to še ne bi bilo nič tako posebnega, če se resnobna in "božanska" Greta prav v tem filmu ne bi prvič zasmejala. A je morda to kaj avantgardnega? Vendar se je zasmejala kot hladna in asketska sovjetska politkomisarka, ki je prišla v Pariz iskat caričino ogrlico, ki da pripada sovjetski oblasti, a je tam naletela na izkušenega pariškega zapeljivca in podlegla njegovim čarom. Skratka, klasičen lubitschevski prijem – a prav ta je avantgarden, vendar retrospektivno, se pravi z današnjega vidika, v katerem je postalo jasno, da je komunizem propadel zaradi Hollywooda. Ali natančneje, ne zato, ker bi ga Hollywood, ta tovarna "ameriškega sna" in njegove more, ta apologija demokracije in grobe sile, ta epopeja kriminala in mitologija realizirane utopije, ker bi se torej ta kolos zrušil na komunizem, marveč zato, ker je ta sam podlegel temu (kapitalizmu, demokraciji), kar je vseskozi negiral; skratka, zrušila ga je "vrnitev potlačenega".

V Lubitschevem filmu komunizem ni nekaj sovražnega, marveč je prej nekaj anormalnega. *Ninočka*, ta sovjetska politkomisarka v Parizu, je v svoji ideološki zadržanosti in rigidnosti sicer smešna, vendar bolj zato, ker se v vlogi Grete Garbo vede povsem neprimerno za hollywoodsko junakinjo. Skratka, videti je, kot da njena stalinistična bizarnost in smešnost izvira zgolj in prav iz tega, da ne pozna pravil hollywoodskega spektakla, katerega metafora je tukaj razuzdani in buržoazni Pariz. Njena temeljna zmota je v tem, da misli, da se lahko v tem mestu znajde zgolj s pomočjo zemljevida; toda to ni le geografsko tuje mesto, marveč neka čisto "druga scena", ki se kaže prav kot to, namreč kot teater zapeljevanja, zlasti v osebi pariškega šarmerja (Melvyn Douglas). Film temelji torej na strogo manihejski spletki, ki zapeljivost in hedonizem hollywoodskega kapitalizma zoperstavlja dogmatski spačenosti stalinistične racionalnosti ("Zadnji procesi so bili uspešni. Sicer bo manj Rusov, vendar bodo boljši"). In lubitschevska komika se neizmerno razživi ob tem drgnjenju komunističnega ideala, kakor ga poseeblja *Ninočka*, in empirizima hollywoodskega oziroma kapitalističnega "zdravega razuma". "*To je družbena krivica!*", ogorčeno vzklikne *Ninočka*, ko na železniški postaji zagleda s prtljago obloženega postreščka. "*Ne, to je stvar napitnine*", ji ta pojasni. Skratka, "proletariat", ki ga hoče *Ninočka* braniti, je prikazan kot tisti, ki se čisto dobro počuti v službi vladajočemu razredu. Lubitsch torej komunizma ne želi pokazati kot antipatičnega, temveč samo kot smešnega, in to na ta način, da s komiko razkroji njegov družbeni okvir. Pri Lubitschu je vprašanje komunizma enostavno vprašanje smeha oziroma filmske zvezde. Oseba, ki jo igra Greta Garbo, politkomisarka *Ninočka*, je prilična mitični podobi te hollywoodske zvezde, ki "se nikoli ne smeji". In če se Garbo prav v tej vlogi zasmеji, tedaj to pomeni, da za politkomisarko komunizem več ne obstaja. Pri čemer je bistveno, kdaj se *Ninočka*-Garbo zasmеji: ne tedaj, ko ji pariški zapeljivec v bistroju pripoveduje svoje šale, ko jo poskuša nasmejati in osvojiti, marveč tedaj, ko se na stolu nagne nazaj in pade – torej ob čisto navadnem padcu, ki se pripeti prav na višku zapeljivčevega rituala. S tem padcem pa ritual spodleti, v hipu se izkaže kot ničn, in prav ta droben nesmisel izzove smeh. Tako je – vsaj na lubitschevski način – s tem padcem iz stola propadel tudi komunizem.

Greta Garbo, Melvyn Douglas